

ВІДГУК
офіційного опонента

доктора політичних наук, професора, в.о. завідувача кафедри філософії
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
Остапця Юрія Олександровича на дисертаційну роботу
Костюка Антона Михайловича на тему : **«Інституційна еволюція
правоконсервативних партій в умовах політичних трансформацій
(на прикладі сучасної Республіки Польща)»** подану
на здобуття наукового ступеня доктора філософії у галузі знань
05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 052 «Політологія»

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Сучасні трансформаційні процеси у країнах Центрально-Східної Європи, що супроводжуються змінами партійних систем, еволюцією політичних ідеологій та переглядом моделей взаємодії між державою і суспільством, залишаються однією з найбільш актуальних проблем сучасної політичної науки.

Особливого значення у цьому контексті набуває дослідження правоконсервативних партій, які упродовж останніх десятиліть стали важливими акторами політичних процесів у багатьох європейських країнах. Їхня діяльність виходить за межі традиційного представництва окремих соціальних груп і пов'язана з трансформацією політичних інституцій, зміною моделей політичної конкуренції, переосмисленням питань національної ідентичності, державного суверенітету, європейської інтеграції та соціального порядку.

У цьому контексті дисертаційне дослідження Костюка Антона Михайловича, присвячене аналізу інституційної еволюції правоконсервативних партій у сучасній Республіці Польща, є актуальним і своєчасним. Польський досвід становить особливий науковий інтерес, оскільки саме у Польщі правоконсервативні політичні сили стали одним із визначальних чинників трансформації партійної системи після 2015 року.

Партія «Право і справедливість» (Prawo i Sprawiedliwość), а також інші актори правоконсервативного спектру, зокрема «Солідарна Польща» (Solidarna Polska) та «Конфедерація свободи й незалежності» (Konfederacja Wolność i Niepodległość), демонструють різні моделі політичної адаптації, організаційної інституціоналізації та ідеологічного позиціонування в умовах внутрішніх і зовнішніх викликів.

Актуальність дослідження посилюється тим, що сучасні правоконсервативні партії функціонують у складному середовищі, яке визначається процесами європейської інтеграції, змінами електоральної поведінки, кризами довіри до традиційних політичних інститутів, міграційними викликами, а також новими безпековими реаліями після початку повномасштабної агресії Російської Федерації проти України у 2022 році.

Особливістю представленої дисертаційної роботи є те, що автор розглядає правоконсервативні партії не лише як організаційні структури чи носії певних ідеологічних позицій, а як політичні інституції, які перебувають у процесі постійної адаптації до змін соціального та політичного середовища.

Таким чином, тема дисертаційного дослідження є науково значущою, оскільки спрямована на поглиблення розуміння механізмів функціонування та

трансформації сучасних політичних партій у країнах Центрально-Східної Європи.

Важливо відзначити, що дисертаційне дослідження пов'язане з виконанням науково-дослідних тем кафедри політології, соціології та публічного управління Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, зокрема: «Українське суспільство в умовах цифрової трансформації: виклики, тенденції, можливості» (№ держреєстрації 0122U001290), «Особливості формування сталої (консолідованої) демократії в Україні: теоретико-методологічний, політико-інституційний та політико-комунікаційний виміри» (№ держреєстрації 0122U001332). Це додатково підтверджує наукову та практичну значущість представленої роботи.

Загальна характеристика роботи. Спрямованість пошуку наукового вивчення інституційної еволюції правоконсервативних партій в умовах політичних трансформацій (на прикладі сучасної Республіки Польща), здійсненого Костюком А. М., підпорядкована окресленим предметним полем дослідження та його завданнями (с. 17–18). Логіка дослідження відображена у його структурі (с. 12–13) та розгортається через обґрунтування теоретико-методологічних засад вивчення правоконсервативних партій, аналіз структурних умов, інституційного середовища та нових тенденцій розвитку правоконсервативних партій Польщі (с. 15–16).

Автором роботи чітко виокремлені об'єкт, предмет та завдання дослідження. Мета дисертаційного дослідження – є комплексний аналіз інституційної еволюції правоконсервативних партій сучасної Республіки Польща у 1990–2025 роках в умовах політичних трансформацій.

Для розкриття проблематики дисертаційної роботи, автор ставить низку дослідницьких завдань: проаналізувати теоретичні підходи до інституціоналізації політичних партій для того, щоб сформуванати аналітичну рамку дослідження; дослідити інституційне становлення правоконсервативних партій у посткомуністичний період; виявити механізми інституційної трансформації та закріплення впливу правоконсервативних партій Польщі (зокрема, «Право і справедливість», «Суверенна Польща» та «Конфедерація») у політичній системі у 2015–2025 роках; оцінити взаємозв'язок ідеологічних установок, організаційної структури та практичної політичної діяльності правоконсервативних партій; проаналізувати вплив зовнішніх чинників, зокрема інституцій Європейського Союзу та міжнародних партійних мереж на інституційну еволюцію правоконсервативних партій (с. 17–18).

Отже, структура дисертаційного дослідження є логічною, послідовною та відповідає визначеній меті, об'єкту, предмету і завданням роботи. Дисертація має внутрішню єдність, а її розділи послідовно розкривають теоретичні, методологічні та емпіричні аспекти дослідження інституційної еволюції правоконсервативних партій Республіки Польща.

Належним чином у роботі представлена її теоретико-методологічна база (с. 25–39; с. 75–99). Теоретико-методологічну базу дисертаційного дослідження становить комплекс сучасних політологічних концепцій і методологічних підходів, які дали змогу всебічно проаналізувати інституційну еволюцію правоконсервативних партій Польщі. Теоретичним фундаментом роботи виступає неоінституціоналізм (Дж. Марч, Й. Олсен), який використовується для

дослідження впливу формальних і неформальних політичних інститутів на розвиток партійних організацій. Важливе місце займають концепції партійної інституціоналізації С. Гантінгтона, А. Панебіанко, С. Мейнварінга та інших дослідників, що дозволяють оцінити рівень організаційної стабільності, адаптивності та легітимності політичних партій. Для аналізу ідеологічних трансформацій дисертантом використано морфологічний підхід до вивчення ідеологій М. Фрідена, який дає змогу дослідити структуру та еволюцію консервативної політичної доктрини. Аналіз впливу європейської інтеграції та нових політичних конфліктів здійснюється на основі теорії транснаціонального кліважу Л. Хуг і Г. Маркса, яка пояснює суперечності між національним суверенітетом і наднаціональною інтеграцією. Для дослідження політичної риторики та комунікації автором застосовано критичний дискурс-аналіз М. Кшижановського та Р. Водак, що дозволяє виявити особливості формування політичних наративів правоконсервативних партій. Методологічну основу також доповнюють порівняльно-політологічний підхід, історико-інституціональний аналіз, метод case study, контент-аналіз партійних програм і законодавчих актів, аналіз парламентських матеріалів, а також тріангуляція даних для підвищення достовірності результатів. На основі поєднання цих теоретичних концепцій і методів автор сформував власну інтегративну аналітичну модель дослідження, яка поєднує макро-, мезо- та мікрорівні аналізу інституційної еволюції правоконсервативних партій Польщі.

Важливою перевагою роботи є широке використання різноманітної емпіричної бази, що забезпечує високий рівень обґрунтованості зроблених висновків. Автор спирається на офіційні програмні документи та статuti польських політичних партій, матеріали Сейму Республіки Польща (стенограми засідань, парламентські дебати), нормативно-правові акти, результати парламентських виборів і офіційну виборчу статистику. До дослідження також залучено документи інституцій Європейського Союзу, публічні виступи та заяви політичних лідерів, а також широкий масив польськомовних, англomовних і українськомовних наукових праць.

Перший розділ дисертації «Теоретико-методологічні засади дослідження правоконсервативних партій Республіки Польщі» присвячений формуванню концептуальної основи дослідження (с. 25–113). У цьому розділі автор здійснює аналіз основних теоретичних підходів до вивчення політичних партій, процесів їх інституціоналізації та розвитку правоконсервативної ідеології.

Проаналізовано еволюцію наукових підходів до розуміння політичних партій, їхніх функцій, місця у демократичній системі та процесів інституціоналізації. Значну увагу приділено консерватизму як політичній доктрині, його історичному розвитку, базовим цінностям і специфіці інституційного втілення у структурі громадянського суспільства. Досліджено класичні й сучасні концепції партійних систем, політичної конкуренції та механізмів функціонування партій у демократичних державах. Узагальнено основні теорії інституціоналізації політичних партій, визначено чинники їхньої організаційної стабільності, легітимності та адаптації до політичних змін. Окремо обґрунтовано використання неoinституціоналізму, морфологічного підходу до аналізу ідеологій, дискурс-історичного аналізу та порівняльно-політологічного методу як ключових методологічних засад дослідження.

Підсумком розділу стало формування інтегративної аналітичної рамки, яка поєднує теоретичні концепції, методологічні підходи та емпіричні інструменти для комплексного дослідження розвитку правоконсервативних партій Польщі.

Другий розділ дисертації «Структурні умови та інституційне становлення правоконсервативних партій Республіки Польщі» присвячений аналізу історико-політичних передумов формування правоконсервативного сегмента польської партійної системи (с. 113–168).

Автор послідовно розглядає процеси розвитку правоконсервативних політичних сил після 1989 року, особливості становлення їхніх організаційних структур, електоральних стратегій та ідеологічних позицій. Значна увага приділяється аналізу формування партії «Право і справедливість» як одного з ключових акторів сучасного політичного процесу Польщі.

Позитивним аспектом цього розділу є те, що автор не обмежується дослідженням окремої партії, а розглядає правоконсервативний спектр Польщі як систему взаємодії різних політичних акторів, включаючи менші праві та консервативні проекти.

Підсумком розділу стало обґрунтування того, що становлення правоконсервативних партій у Польщі є результатом взаємодії історичних, інституційних, ідеологічних та міжнародних чинників, які забезпечили їхню довготривалу політичну стабільність і провідне місце в сучасній партійній системі країни.

Третій розділ дисертації «Правоконсервативні партії Республіки Польщі: інституційна еволюція та емпіричний аналіз» є центральною аналітичною частиною дослідження (с. 168–218). У цьому розділі автор здійснює емпіричну перевірку запропонованої аналітичної моделі інституційної еволюції правоконсервативних партій, використовуючи методи якісного та кількісного контент-аналізу, а також критичного дискурс-аналізу.

Особливу увагу приділено дослідженню трансформації програмних положень та організаційних характеристик правоконсервативних партій Польщі у період 1990–2025 років. Важливим науковим результатом третього розділу є аналіз змін правоконсервативного дискурсу під впливом сучасних геополітичних викликів, зокрема повномасштабної агресії Російської Федерації проти України після 2022 року. Автор показує, що зовнішньополітичні та безпекові фактори стали важливим чинником трансформації політичних стратегій та ідеологічних акцентів правоконсервативних сил Польщі.

На основі емпіричного аналізу автор доводить, що правоконсервативні партії Польщі змогли поєднати організаційну стабільність, ідеологічну адаптивність та ефективні комунікаційні стратегії, що забезпечило їм тривалий політичний вплив і визначальну роль у трансформації сучасної польської політичної системи.

Достовірність та наукова новизна отриманих результатів. Достовірність отриманих результатів дослідження забезпечена використанням відповідної сукупності методологічних підходів та методів політологічного дослідження, опрацюванням достатньої кількості наукових джерел (190), більшість з яких іноземною мовою (с. 221–240). Все ж зазначимо, що українських джерел, які присвячені вказаній проблематиці в роботі могло б бути використано більше. Відтак зазначимо, що ступінь наукової розробленості проблеми є

достатньо високим. У роботі використано сучасні публікації, що дозволило врахувати сучасні політичні процеси та тенденції розвитку політичних партій у Європейському Союзі.

Загалом дисертаційна робота є завершеним самостійним дослідженням, у якому сформульовані наукові положення мають належний рівень аргументації та логічної послідовності. Висновки автора ґрунтуються на комплексному аналізі значного обсягу теоретичних та емпіричних матеріалів і відповідають поставленим у роботі завданням (с. 217–220). Але, на нашу думку, їх об'єм міг бути дещо розширений і чітко пронумерований відповідно до дослідницьких завдань.

Отже, загалом заслуговують на позитивну оцінку такі аспекти роботи: комплексність теоретико-методологічного підходу до вивчення інституціалізації польських правоконсервативних партій; широка та репрезентативна емпірична база дослідження; системний аналіз еволюції польського правоконсервативного середовища, що охоплює не лише партію «Право і справедливість», а й інші впливові політичні сили, зокрема «Суверенну Польщу» та «Конфедерацію», що дозволило цілісно розкрити особливості розвитку правоконсервативного сегмента партійної системи Польщі; практична й наукова цінність отриманих результатів, які можуть бути використані у подальших порівняльних дослідженнях партійних систем Центрально-Східної Європи

Наукова новизна дисертаційного дослідження Костюка Антона Михайловича полягає у комплексному та інтегративному підході до аналізу інституційної еволюції правоконсервативних партій Республіки Польща, який поєднує ідеологічний, організаційний та інституційний виміри політичного аналізу (с. 21–22).

Вагомим науковим результатом дисертації є запропонована авторська аналітична модель інституційної еволюції правоконсервативних партій, яка інтегрує положення теорії інституціоналізації та критичного дискурс-аналізу (CDA) у межах єдиної тривимірної аналітичної рамки. Такий підхід дозволяє комплексно досліджувати організаційний, нормативний та дискурсивний виміри розвитку політичних партій, простежувати взаємозв'язок між змінами партійної структури, ідеологічними трансформаціями та політичною адаптацією.

До найбільш значущих результатів дослідження належить розроблення системи емпіричних індикаторів оцінки інституціоналізації правоконсервативних партій, серед яких автор виокремлює електоральну стабільність, організаційну формалізацію, законодавчий вплив та транснаціональну взаємодію. Запропонована методика їх застосування із використанням якісного та кількісного контент-аналізу дозволяє здійснити комплексну оцінку процесів партійного розвитку у посттрансформаційному контексті (с. 99–111).

Важливим здобутком дисертаційного дослідження є встановлення закономірностей функціонування та трансформації правоконсервативних партій Польщі у період 1990–2025 років. Автором обґрунтовано, що розвиток правоконсервативного сегмента польської партійної системи відбувався не лише під впливом внутрішньополітичних чинників, а й у взаємозв'язку із масштабними геополітичними змінами, зокрема безпековою кризою в регіоні після повномасштабного вторгнення Росії в Україну у 2022 році.

Серед положень, які отримали подальший розвиток, слід відзначити поглиблення розуміння взаємозв'язку між ідеологічними трансформаціями та інституційними змінами правоконсервативних партій в умовах посткомуністичної політичної динаміки.

Таким чином, результати дисертаційного дослідження мають наукову новизну, оскільки не лише систематизують наявні підходи до вивчення правоконсервативних партій, а й пропонують авторський інструментарій аналізу їх інституційної та дискурсивної еволюції.

Повнота викладу результатів дослідження в опублікованих працях. Основні результати дисертаційного дослідження достатньою мірою відображені у наукових публікаціях автора. За темою дисертації опубліковано три статті у фахових наукових виданнях з політології та тези доповіді на всеукраїнській науково-практичній конференції. Публікації охоплюють основні аспекти дисертаційного дослідження та свідчать про апробацію результатів дисертаційної роботи.

Дотримання академічної доброчесності. Аналіз дисертаційної роботи та наукових публікацій автора не дає підстав виявити порушення принципів академічної доброчесності. Робота має самостійний характер, містить належні посилання на використані джерела та відповідає вимогам до наукових досліджень такого рівня.

В дисертаційному дослідженні не виявлено ознак академічного плагіату, фальсифікацій чи інших порушень академічної доброчесності, що могли б поставити під сумнів самостійний характер виконання автором дослідження, результати якого викладені у кваліфікаційній науковій праці.

Практичне значення отриманих результатів і висновків дисертації. Практична значущість результатів дисертаційного дослідження полягає у можливості їх використання у різних сферах політичної та освітньої діяльності. Сформульовані автором положення можуть бути використані у подальших дослідженнях партійних систем, політичних ідеологій та процесів трансформації політичних інститутів у країнах Центрально-Східної Європи.

Особливу практичну цінність має запропонований автором підхід до аналізу правоконсервативних партій як інституційних акторів, здатних адаптуватися до змін соціального середовища, трансформувати організаційні механізми та переглядати власні політичні стратегії. Результати дослідження можуть бути використані у діяльності аналітичних центрів, експертних установ, органів державної влади та громадських організацій, які займаються питаннями розвитку демократії, партійного будівництва, політичних комунікацій та європейської інтеграції.

В освітньому процесі матеріали дисертації можуть бути застосовані при викладанні навчальних дисциплін «Політичні партії та партійні системи», «Порівняльна політологія», «Політичні ідеології», «Політичні партії і вибори в країнах Центрально Європи».

Особливої актуальності результати дослідження набувають у контексті повоєнної відбудови України та її європейської інтеграції. Досвід інституційного розвитку польських політичних партій, трансформації партійної системи після демократичного переходу та взаємодії національних політичних сил із європейськими інституціями може бути корисним для вдосконалення

української партійної системи, розвитку демократичних інститутів, формування ефективної державної політики та зміцнення політичної стабільності в умовах післявоєнного відновлення країни.

Зауваження та дискусійні положення щодо змісту дисертації.
Відзначаючи високий рівень концептуалізації проблеми та позитивно оцінюючи результати і висновки здійсненого Костюком А. М. наукового дослідження, вважаємо за необхідне висловити окремі зауваження та побажання, що мають рекомендаційний характер.

1. У дисертаційній роботі запропоновано авторську трирівневу інтегративну модель аналізу інституційної еволюції правоконсервативних партій, яка є одним із найбільш вагомих наукових здобутків дослідження та демонструє прагнення автора поєднати інституціональний, ідеологічний і дискурсивний виміри політичного аналізу. Водночас окремі елементи запропонованої моделі потребують більш детальної методологічної конкретизації. Зокрема, у роботі недостатньо чітко визначено критерії переходу між макро-, мезо- та мікрорівнями аналізу, а також механізми їх взаємозв'язку під час дослідження конкретних політичних процесів. Не до кінця зрозуміло, за допомогою яких саме індикаторів або емпіричних параметрів автор здійснює віднесення окремих явищ до відповідного рівня аналізу та яким чином забезпечується інтеграція результатів, отриманих на кожному з них. Крім того, доцільним було б більш детально розкрити можливості практичного застосування запропонованої моделі в інших компаративних дослідженнях партійних систем країн Центрально-Східної Європи та окреслити її методологічні обмеження. Це зробило б авторську концепцію більш універсальною, підвищило б рівень її операціоналізації та сприяло б ширшому використанню у подальших політологічних дослідженнях. Проте висловлене зауваження має рекомендаційний характер і не зменшує наукової цінності запропонованої автором моделі та дисертаційної роботи загалом.

2. Безперечною перевагою дисертаційної роботи є комплексне дослідження інституційної еволюції правоконсервативних партій Республіки Польща упродовж 1990–2025 років. Автор послідовно розглядає організаційні, програмно-ідеологічні, дискурсивні та зовнішньополітичні аспекти розвитку польського правоконсервативного середовища, приділяючи особливу увагу партіям «Право і справедливість», «Суверенна Польща» та «Конфедерація». Водночас заявлений у роботі порівняльно-політологічний підхід реалізовано переважно через зіставлення окремих правоконсервативних акторів у межах самої польської партійної системи.

У дисертації майже не представлено системного порівняння польського випадку з інституційною еволюцією правоконсервативних партій інших держав Центрально-Східної Європи, зокрема Угорщини, Словаччини та Чехії. Залучення відповідних порівняльних кейсів дозволило б чіткіше з'ясувати, які встановлені автором закономірності є специфічними саме для польського політичного середовища, а які мають ширший регіональний характер. Наприклад, доцільним було б порівняти польську модель із трансформацією партії «Фідес» в Угорщині, розвитком національно-консервативних і популістських сил у Словаччині, а також організаційними та електоральними стратегіями правих партій Чехії.

За відсутності такого міждержавного зіставлення окремі висновки щодо репрезентативності польського досвіду для країн Центрально-Східної Європи виглядають недостатньо емпірично обґрунтованими. Польський кейс має низку специфічних передумов, серед яких особлива роль католицької церкви, спадщина руху «Солідарність», характер посткомуністичного партійного розмежування, значення політики історичної пам'яті та особливості відносин із Росією, Німеччиною і Європейським Союзом. Тому перенесення висновків, отриманих на матеріалі Польщі, на весь центрально-східноєвропейський регіон потребувало б більш розгорнутої порівняльної перевірки.

Отже, ширше залучення компаративного матеріалу дозволило б автору чіткіше визначити унікальні та типові риси польської моделі правоконсервативної інституціоналізації, посилити доказовість висновків, підвищити рівень теоретичного узагальнення результатів і переконливіше обґрунтувати можливість застосування запропонованої аналітичної рамки до інших країн регіону. Водночас висловлене зауваження не знижує наукової цінності проведеного дослідження, а окреслює перспективний напрям його подальшого розвитку.

3. Автор достатньо детально характеризує діяльність партії «Право і справедливість» у період її перебування при владі, а також аналізує президентську кампанію Кароля Навроцького 2025 року. Водночас завершальний етап інституційної еволюції польського правоконсервативного табору розкрито недостатньо комплексно. Зокрема, у роботі констатується факт переходу партії «Право і справедливість» до парламентської опозиції після виборів 2023 року, однак не здійснено ґрунтовного аналізу причин, через які партія, здобувши найбільшу кількість голосів і депутатських мандатів, не змогла сформувати урядову більшість.

На нашу думку, доцільно було б детальніше проаналізувати вплив інституційних трансформацій, здійснених ПіС упродовж 2015–2023 років, на її подальший коаліційний потенціал. Зокрема, поза увагою автора залишилися наслідки реформування судової системи, змін у функціонуванні публічних засобів масової інформації, трансформації механізмів стримувань і противаг, а також конфлікту з інституціями Європейського Союзу щодо дотримання принципів верховенства права. У сучасній політичній науці такі процеси нерідко розглядаються як прояви переходу до моделі неліберальної демократії, що має концептуальні паралелі з політичним курсом уряду Віктора Орбана в Угорщині.

Отже, більш комплексне висвітлення взаємозв'язку між інституційними реформами періоду правління ПіС, їхніми політичними наслідками, парламентськими виборами 2023 року та президентськими виборами 2025 року дозволило б глибше розкрити сучасний етап інституційної еволюції польського правоконсерватизму та зробило б авторські висновки ще більш аргументованими.

4. Автор переконливо обґрунтовує можливість використання результатів дисертаційного дослідження у науковій, освітній та аналітичній діяльності, зокрема під час викладання навчальних дисциплін із політології, підготовки наукових праць та проведення порівняльних досліджень партійних систем. Водночас практична складова роботи могла б бути більш виразною за рахунок формулювання конкретних прикладних рекомендацій для органів державної

влади, політичних партій та інших суб'єктів політичного процесу України. З огляду на сучасні виклики демократичного розвитку, європейської інтеграції та повоєнної інституційної відбудови України, доцільним було б запропонувати конкретні механізми адаптації польського досвіду інституційного розвитку політичних партій, їхньої організаційної модернізації, взаємодії з громадянським суспільством, формування стійких партійних структур і підвищення рівня внутрішньопартійної демократії. Це дозволило б не лише посилити прикладну цінність отриманих результатів, а й продемонструвати можливості їх практичного використання у процесі вдосконалення української партійної системи відповідно до європейських демократичних стандартів.

5. Окремого зауваження потребує оформлення науково-довідкового апарату дисертаційної роботи. У тексті дослідження бібліографічні посилання подаються у квадратних дужках із зазначенням лише порядкового номера відповідної праці у списку використаних джерел, тоді як сторінки використаних не зазначаються. Такий підхід дає змогу встановити загальне джерело запозиченої інформації, проте істотно ускладнює локалізацію та перевірку конкретних положень, визначень, класифікацій, теоретичних концепцій і фактичних даних, на які спирається автор.

Особливої ваги ця проблема набуває у теоретико-методологічному розділі дисертації, де автор звертається до праць значної кількості зарубіжних і вітчизняних дослідників, характеризує їхні наукові позиції, відтворює понятійні конструкції та узагальнює положення різних наукових шкіл. За відсутності сторінкових посилань читачеві складно визначити, чи стосується наведене твердження всієї концепції відповідного науковця, чи лише окремого фрагмента його праці, а також перевірити точність авторської інтерпретації.

Крім того, відсутність сторінкової локалізації не дає можливості достатньо чітко розмежувати дослівне цитування, близький переказ, узагальнення позицій інших авторів та власні висновки здобувача. Уважаємо, що при наведенні конкретних дефініцій, положень, класифікацій, статистичних даних або детальному відтворенні позицій інших дослідників доцільно було б зазначати не лише номер джерела, а й відповідну сторінку або діапазон сторінок, наприклад.

Водночас зазначене зауваження стосується передусім культури академічного цитування та оформлення наукового апарату роботи й не заперечує самостійності основних висновків і загальної наукової цінності дисертаційного дослідження.

6. Певні зауваження викликає спосіб представлення наукової новизни дисертаційного дослідження. У відповідному структурному елементі роботи автор переважно констатує отримані результати та перелічує положення, які, на його думку, становлять наукову новизну, однак у більшості випадків вони мають декларативний характер. Недостатньо чітко простежується, у чому саме полягає принципова відмінність авторських результатів від уже наявних напрацювань у вітчизняній та зарубіжній політичній науці, а також який саме особистий науковий внесок здобувача у вирішення поставлених дослідницьких завдань.

Зокрема, окремі положення, сформульовані як такі, що «удосконалено», «набули подальшого розвитку» або «вперше запропоновано», не супроводжуються достатнім поясненням того, що саме було вдосконалено порівняно з попередніми дослідженнями, які нові теоретичні чи методологічні

елементи запропонував автор, а також у чому полягає їхня концептуальна або практична цінність. Це дещо ускладнює оцінку ступеня інноваційності окремих наукових результатів та їхнього місця у сучасному політологічному дискурсі.

На нашу думку, більш ґрунтовне розкриття сутності кожного положення наукової новизни із чітким акцентуванням на авторському внеску, порівнянням із попередніми дослідженнями та аргументацією того, у чому саме полягає новизна отриманих результатів, зробило б цей структурний елемент дисертації більш переконливим і методологічно завершеним. Водночас висловлене зауваження не заперечує наявності у роботі оригінальних наукових результатів, а стосується насамперед способу їх представлення та обґрунтування.

Загальний висновок. Дисертаційна робота Костюка Антона Михайловича на тему «Інституційна еволюція правоконсервативних партій в умовах політичних трансформацій (на прикладі сучасної Республіки Польща)» є завершеним, самостійним і актуальним науковим дослідженням, яке характеризується належним рівнем наукової новизни, теоретичної та практичної значущості.

За своїм змістом, структурою, рівнем теоретико-методологічного опрацювання, обґрунтованістю наукових положень та оформленням дисертація відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 (зі змінами), вимогам до оформлення дисертації, затвердженими наказом МОН України від 12.01.2017 № 40 (зі змінами), а її автор – Костюк Антон Михайлович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 052 «Політологія».

Офіційний опонент:

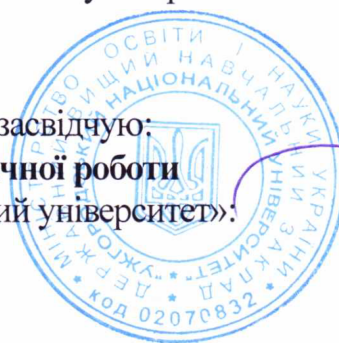
Доктор політичних наук, професор,
в.о. завідувача кафедри філософії
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Юрій ОСТАПЕЦЬ

Підпис професора Остапця Ю. О. засвідчую:

Проректор з навчально-педагогічної роботи
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»:

Мирослава ЛЕНДЬЕЛ

Юрій

ОСТАПЕЦЬ

Автор цифрового
підпису Юрій ОСТАПЕЦЬ

Дата: 2026.07.30 11:25:09

+03'00'